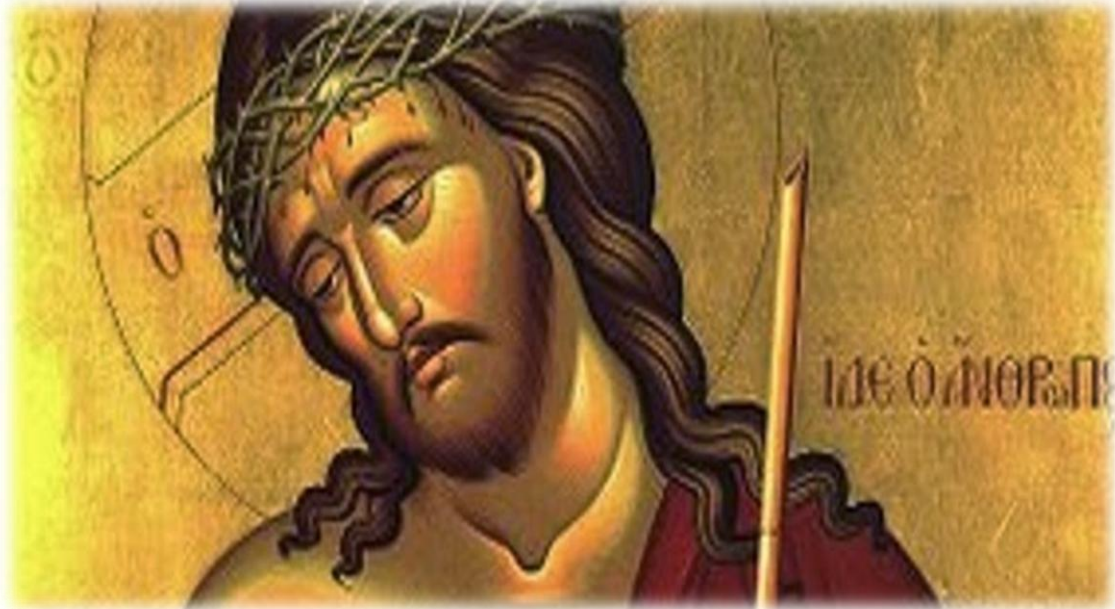

Ἡ ἠθική - Εμπειρική δογματική - π. Ιωάννου Ρωμανίδη.

του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Ο μακαριστός π. Ιωάννης Ρωμανίδης, καθηγητής τῆς δογματικῆς στήν Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, δέν ἦταν ἕνας συνηθισμένος θεολόγος.

Δέν τόν εἶχα Καθηγητή, ἀφού ανέλαβε τήν ἔδρα τῆς δογματικῆς στήν Θεολογική Σχολή τῆς Θεσσαλονίκης μετά τήν ἀποφοίτησή μου ἀπό αὐτή, ἀλλά τόν γνώρισα κατ' ἀρχήν ἀπό τά κείμενά του, ὕστερα τόν γνώρισα προσωπικά στήν Αθήνα, μετά τήν συνταξιοδότησή του, καί εἶχαμε στενή ἐπικοινωνία, σχεδόν σέ καθημερινή βάση, τότε πού ζούσε στήν Αθήνα, σέ μιά «θεολογική μοναξιά». Ἀργότερα, ὅταν ἔγινα Μητροπολίτης, μού ζήτησε νά τόν εγγράψω στούς ιερατικούς καταλόγους τῆς Ἱεράς Μητροπόλεώς μου, λαμβάνοντας ἀπολυτήριο ἀπό τήν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀμερικής ὅπου καί ἀνήκε ως Κληρικός.

Ο κ. Αθανάσιος Σακαρέλλος, πού εἶχε πολυχρόνια ἐπικοινωνία μαζί του καί ως Δικηγόρος του, καί στό γραφεῖο τοῦ οἴου ο π. Ιωάννης παρέδιδε μαθήματα θεολογίας σέ κλειστό κύκλο ἀνθρώπων, μεταξύ τῶν οἴων εἶχα τήν τιμή πολλές φορές νά συγκαταλέγομαι καί ἐγώ, μού εἶπε κάποτε ὅτι ο π. Ιωάννης γεννήθηκε σέ λάθος ἐποχή. **Ἐπρεπε νά ζή τόν 4ο αἰώνα, στόν οἴον ἐζησαν οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας..**

Πράγματι, διαβάζοντας κανείς ἢ ἀκούγοντας τόν π. Ιωάννη Ρωμανίδη, διαπίστωνε ὅτι ἐξέφραζε τήν θεολογία καί τήν ζωή τῶν Πατέρων τοῦ 4ου αἴωνος, ἦτοι τῶν μεγάλων Καππαδοκῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας

καί τών ασκητών τής ερήμου, όπως τό βλέπουμε στά συγγράμματά τους καί στό Γεροντικό ή τόν Ευεργετινό. Στήν πραγματικότητα ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης είναι ένα «κομμάτι» τού 4ου αιώνας πού έζησε τόν 20ό αιώνα ή θά μπορούσα νά πώ καλύτερα, ήταν ένας θεολόγος καί μάλιστα καθηγητής Θεολογικής Σχολής τού 20ού αιώνας πού όμως μεταφέρθηκε στό «πνεύμα» τών αγίων τού 4ου αιώνας καί τό εξέφραζε.

Βεβαίως ο π. Ιωάννης Ρωμανίδης δέν εκφράζει μιά δική του θεολογία, αλλά τήν θεολογία τής Εκκλησίας. Στηρίζεται στήν εμπειρία τών Προφητών, Αποστόλων καί Πατέρων, όπως εκφράζεται διά τής καθάρσεως, τού φωτισμού καί τής θεώσεως καί βιώνεται στήν νοερά καρδιακή προσευχή καί τήν θεωρία-θέα τού Θεού.

Πρόκειται γιά μιά θεολογία πού δέν έχει σχέση μέ τόν σχολαστικισμό καί τόν ηθικισμό πού καλλιεργήθηκαν στήν Δύση καί μεταφέρθηκαν καί στόν δικό μας χώρο, είτε απευθείας από τήν Δύση είτε διά μέσου τής ρωσικής θεολογίας, η οποία δέχθηκε επιδράσεις από τήν Δύση, ιδίως κατά τήν περίοδο τού Μεγάλου Πέτρου.

Τά κλειδιά τής εμπειρικής θεολογίας είναι η πορεία τού ανθρώπου από τό κατ' εικόνα στό καθ' ομοίωση, από τήν κατάσταση τού δούλου στήν κατάσταση τού μισθωτού καί τού υιού, από τήν κάθαρση στόν φωτισμό καί τήν θέωση, από τήν ιδιοτελή στήν ανιδιοτελή αγάπη. Είναι θεολογία τής αποκαλύψεως πού συνδέεται μέ τήν θέωση τού ανθρώπου καί η οποία στήν συνέχεια διατυπώνεται σέ όρους καί σέ διδασκαλία γιά τήν θεραπεία καί τήν καθοδήγηση τών άλλων μελών τής Εκκλησίας. Τόσο απλή είναι η ορθόδοξη θεολογία στήν βάση της.

Ο π. Ιωάννης ομιλούσε ως καθηγητής τής δογματικής, αλλά καί ως ασκητής. Διαβάζοντας τόν λόγο του, αντιλαμβανόμουν ότι ο ίδιος είχε κάποια εμπειρία γύρω από τά πνευματικά θέματα, αλλά δέν είμαι σέ θέση νά διακριβώσω τό μέγεθος καί τόν βαθμό τής εμπειρίας του.

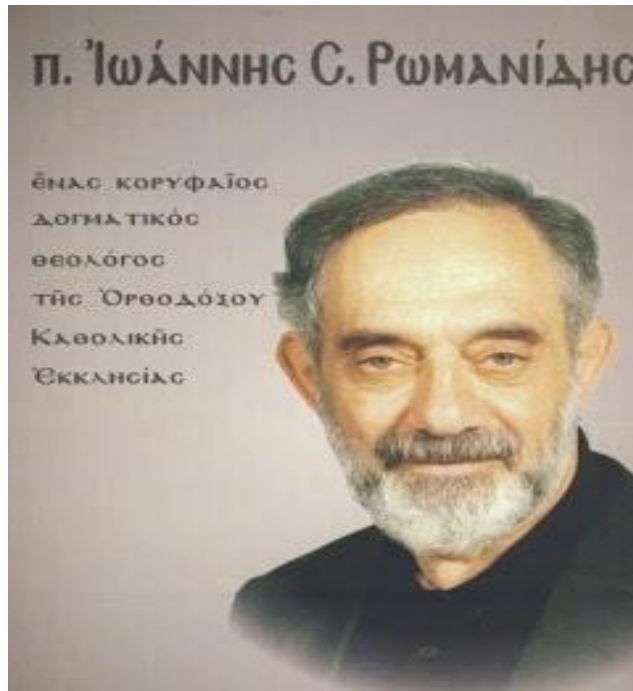
Η διδασκαλία του πού εκφράζει τήν θεολογία τής Εκκλησίας είναι πολύ απλή. Αναφέρεται στήν πτώση τού ανθρώπου καί τήν σωτηρία του, τήν όραση τού ακτίστου Φωτός, τήν έκφραση αυτής τής εμπειρίας καί τήν μέθοδο γιά νά φθάση κανείς στήν πνευματική εμπειρία. Βλέπει κανείς έναν κύκλο, όπως τό συναντάμε καί στά έργα τών αγίων Πατέρων. Έλεγε ο ίδιος:

«Η ορθόδοξη θεολογία έχει κυκλικό χαρακτήρα. Είναι σάν ένας κύκλος. Όπου κι άν ακουμπήσης πάνω στόν κύκλο, ξέρεις όλο τόν κύκλο, γιατί όλος ο κύκλος ο ίδιος είναι. Όλα ανάγονται στήν Πεντηκοστή• τά μυστήρια τής Εκκλησίας, όπως η ιερωσύνη, ο γάμος, τό βάπτισμα, εξομο-

λόγηση κλπ., οι αποφάσεις τών Συνόδων κλπ. Εκείνο είναι τό κλειδί τής ορθοδόξου θεολογίας, η Πεντηκοστή. Γι' αυτό καί εκείνος πού φθάνει στην θέωση μετά τήν Πεντηκοστή, οδηγείται εις πάσαν τήν αλήθειαν».

† Ο Ναυπάκτου καί Αγίου Βλασίου Ιερόθεος.

Ἡ ἠθική ~ Εμπειρική Δογματική - Τόμος Α

Σέ ὅλα τά φιλοσοφικά καί θρησκευτικά συστήματα, ἐκτός ἀπό τίς θεωρίες, ὑπάρχει καί ἡ πρακτική ἐφαρμογή αὐτῶν τῶν θεωριῶν. Αὐτό λέγεται ἠθική. Πρόκειται γιά τίς βασικές ἀρχές πού καθορίζουν τόν ἀνθρώπινο βίο καί τίς κοινωνίες.

Μετά τήν πτώση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἀπώλεια τῆς θεοκοινωνίας, ὁ ἄνθρωπος κυριαρχεῖται ἀπό τά πάθη, ἐπειδή ὁ νοῦς εἶναι σκοτισμένος. Ὁ καθένας ἐπιδιώκει τήν ἀτομική κατοχύρωση καί κυριαρχία. Ἐπειδή ὅλοι ἐπιθυμοῦν νά κυριαρχήσουν στήν κοινωνία, γι' αὐτό χρειάσθηκε νά τεθοῦν μερικά πλαίσια, προκειμένου νά ὑπάρχη ἰσορροπία.

Πέρα ἀπό αὐτό, τά φιλοσοφικά καί θρησκευτικά συστήματα θέτουν μερικές προϋποθέσεις, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νά ἐπιτύχουν τούς στόχους τους· ἔτσι ἀναπτύχθηκε ἡ ἠθική.

Πολλοί ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτό ἰσχύει καί στόν Χριστιανισμό, ὁπότε κάνουν λόγο γιά χριστιανική ἠθική.

Βέβαια, τά πράγματα δέν εἶναι τόσο ἀπλά. Ἡ λεγομένη ἠθική, διαφοροποιεῖται σαφῶς στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, δέν ὁμοιάζει μέ τήν ἠθική τῶν διαφόρων ἀνθρωποκεντρικῶν συστημάτων.

α. Φιλοσοφική, θρησκευτική καί κοινωνική ἠθική.

Κάθε φιλοσοφία ἔχει καί ἠθική. Κλασσικά παραδείγματα εἶναι ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνα καί τοῦ Ἀριστοτέλη, οἱ ὁποῖοι μέ τήν ἠθική τους προσπάθησαν νά ἐφαρμόσουν τίς φιλοσοφικές τους θεωρίες. Αὐτό τό βλέπουμε μέχρι σήμερα. «Ἐχουμε ἠθικά συστήματα, διότι οἱ καημένοι οἱ ἀρχαῖοι προσπαθοῦσαν νά βροῦν ἐρείσματα στήν φιλοσοφία, γιά νά στηρίξουν τά κοινωνικά τους πολιτεύματα καί συστήματα, νά μποροῦν νά ἔχουν μιά κοινωνική τάξη, πολιτική τάξη, τά ὁποῖα καί βραβεύονται σ' ὀρισμένα συστήματα καί σ' αὐτήν τήν ζωή καί στήν ἄλλη ζωή».

Ἔτσι, ὑπάρχει φιλοσοφική ἠθική, ἡ ὁποία δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τήν ὀρθόδοξη θεολογία. «Ἐάν τό βλέπης ἐξ ἀπόψεως φιλοσοφικῆς ἠθικῆς, ὑπάρχουν πολλοί σωστοί ἄνθρωποι πού δέν ἔχουν καμμία σχέση μέ τόν Χριστιανισμό. Εἶναι καλοί ἄνθρωποι, ὑπάρχουν πολλοί καλοί ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι οὔτε κἄν Χριστιανοί, δέν ἀσχολοῦνται μέ κάθαρση καί φωτισμό καί θέωση, δέν ἀσχολοῦνται μέ τό νά εἶναι καλοί ἄνθρωποι. Ἐκεῖνος πού περνάει ἀπό κάθαρση καί φωτισμό, δέν εἶναι ἀπλῶς καλός ἄνθρωπος, εἶναι κάτι πολύ παραπάνω».

Ὅμως, ὅταν κατά τήν περίοδο τοῦ Διαφωτισμοῦ κλονίσθηκαν τά θεμέλια τῆς μεταφυσικῆς, ἀφοῦ κανένας δέν μπορεῖ νά ἰσχυρισθῆ ὅτι ὑπάρχουν οἱ πλατωνικές ιδέες, ἦταν ἐπόμενο νά κλονισθοῦν καί τά θεμέλια τῆς φιλοσοφικῆς ἠθικῆς, τά ὁποῖα στηρίζονταν στίς φιλοσοφικές ιδέες. «Μετά τήν καταστροφή τῶν μεταφυσικῶν θεμελίων, ἔχει μείνει μιά ἠθικολογία».

Σήμερα ἔχει καταδειχθῆ ἀπό τήν ἐπιστήμη ὅτι δέν ὑπάρχουν ἀμετάβλητα κριτήρια, ὅπως ἔλεγε ἡ μεταφυσική. Ἐπόμενο ἦταν λοιπόν νά καταρρεύσει καί ἡ φιλοσοφική ἠθική. Ἔτσι, ἡ ἠθική ἡ ὁποία οὔτως ἢ ἄλλως πρέπει νά ὑπάρχει, δέν ἔχει ἐρείσματα, σταθερές βάσεις. Ὅποτε, κάθε ἄνθρωπος ἢ κάθε κοινωνία δημιουργεῖ τήν δική της ἠθική.

Ἐκεῖνο πού ἔχει καταδικασθῆ πλήρως τά τελευταῖα χρόνια, εἶναι ἡ πίστη ὅτι ὑπάρχει ἀμετάβλητο κριτήριο. Δηλαδή, τά παλιά μεταφυσικά θεμέλια τοῦ νόμου δέν εἶναι πλέον δεκτά στήν Εὐρώπη καί τήν Ἀμερική, ὅπου ἐπικρατεῖ σήμερα, στόν ἀγγλοσαξωνικό κόσμο, ὁ θετικισμός καί στόν εὐρωπαϊκό χῶρο, ἡ μόνη φιλοσοφία σήμερα πού ὑπάρχει εἶναι ὁ

ύπαρξιμός. Ό ύπαρξιμός άπορρίπτει τήν έννοια τής άμετάβλητης ού-
σίας, πού μπορεϊ νά εϊναι κανόνας, άς ποϋμε, ήθικός ή νομικός.

Γι' αυτό έχουμε αυτό τό περίεργο φαινόμενο, πού καλοϋνται οϊ άν-
θρωποι, παρά τό γεγονός ότι δέν ύπάρχει άμετάβλητο κριτήριο για νόμο
ή ήθική, ό καθένας νά φτιάξη κάποιο σκοπό για τόν έαυτό του στήν ζωή
καί νά κάνη τό πᾶν νά φθάση σ' αυτόν τόν προορισμό. Όρίζει ό καθένας
κάτι έξ έπόψεως ήθικής, νομικής καί κοινωνικής για τόν έαυτό του καί
καλεϊται ό άνθρωπος νά κάνη μιá άλτροϋϊστική, ήρωϊκή πράξη, δηλαδή,
ζώντας τήν ζωή ένός καλοϋ άν θρώ που».

Αυτό συμβαίνει καί στά θρησκευτικά συστήματα. Συναντᾶ κανείς
άνθρώπους πού άσχολοϋνται μέ τήν άνατολική φιλοσοφία, τούς Ίνδουϊ-
στές οϊ όποϊοι από ήθικής άπόψεως εϊναι καλοί άνθρωποι.

«Υπάρχουν Ίνδουϊσταί πού εϊναι πάρα πολύ καλοί άνθρωποι, από
ήθικής άπόψεως, δηλαδή, "καθώς πρέπει" άνθρωποι, τίποτα παρά πά-
νω. Καί έπίσης, τούς δίνει μιá ανακούφιση αυτό (ό διαλογισμός), μιá
ψυχολογική ανακούφιση. Εϊναι κάτι πού τούς ώφελεϊ, τούς καλμάρει,
δέν εϊναι άρπακτικοί, γίνονται τίμιοι, έννας καλός άνθρωπος, καλός πο-
λίτης».

**Άλλά μιá έξωτερική καλή διαγωγή, μιá ήθική ζωή, μπορεϊ νά
έχουν καί οϊ Μουσουλμάνοι, άκόμη καί οϊ ᾄθεοι, οϊ όποϊοι δέν πι-
στεϋουν σέ κανέναν Θεό. Μιá τέτοια ήθική δέν σώζει τόν άνθρωπο.**

«Ποϊόν καρπό θά έχουν κοινό οϊ Χριστιανοί διαφόρων Όμολογιῶν;
Τόν μόνον κοινό καρπό πού θά έχουν, εϊναι ή ήθική. Άλλά, αυτή τήν
ήθική τάξη δέν θά τήν έχουν μόνον δύο Χριστιανοί. Μποροϋν νά τήν
έχουν καί έννας Μουσουλμάνος καί έννας Χριστιανός, δηλαδή. Διότι
ύπάρχουν Μουσουλμάνοι, οϊ όποϊοι εϊναι πάρα πολύ καλοί καί έν τιμοι
άνθρωποι. Υπάρχουν περιπτώσεις πού πιό πολλή έμπιστοσύνη μπορεϊς
νά έχης σέ όρισμένους Μουσουλμάνους, παρά σέ όρισμένους Όρθοδό-
ξους, έξ έπόψεως ήθικής τάξεως. Μπορεϊ νά έχης έναν Μουσουλμάνο
φίλο, ό όποϊος πάντοτε σοϋ λέει τήν άλήθεια, μπορεϊ νά έχης έναν
όρθόδοξο φίλο, ό όποϊος συνέχεια σοϋ λέει ψέματα. Ποϊός εϊναι
καλύτερος ήθικά; Έκεϊνος πού λέει τά ψέματα ή έκεϊνος πού λέει τήν
άλήθεια;

**Υπάρχουν ᾄθεοι, οϊ όποϊοι στήν ήθική τους ζωή ξεπερνᾶνε πάρα
πολλούς Χριστιανούς. Ένώ ύπάρχουν Χριστιανοί, οϊ όποϊοι δέν μπο-
ροϋν νά συγκριθοϋν μέ έκεϊνον τόν ᾄθεο.**

Υπάρχουν ᾄθεοι ιδεολόγοι πάρα πολλοί, όπως καί ύπάρχουν Χρι-
στιανοί ιδεολόγοι. Όπότε, εάν ή ήθική εϊναι τά κριτήρια τής ήθικής ζωής

καί χωρίσουμε τό δόγμα από τήν ήθική, τότε καταντᾶμε νά λέμε ὅτι αὐτοί οἱ ἄνθρωποι θά πᾶνε στήν κόλαση, ἐπειδή δέν εἶναι Ὁρθόδοξοι στό δόγμα, ἀλλά κοίτα τί ήθικοί πού εἶναι. Ἀφοῦ εἶναι ήθικοί, γιατί δέν θά πᾶνε καί αὐτοί στόν Παράδεισο; Θά πᾶνε μόνον οἱ ήθικοί Ὁρθόδοξοι στόν Παράδεισο; Δέν πᾶνε οἱ ήθικοί αἰρετικοί, οἱ ἀλλόθρησκοι καί οἱ ἄθεοι καί αὐτοί, ἀφοῦ εἶναι ήθικοί;

Ἐάν ή ήθική εἶναι τό κριτήριον, τότε δημιουργεῖται πρόβλημα γιά τό ποιός θά πάη στόν Παράδεισο καί ποιός δέν θά πάη στόν Παράδεισο».

Ἐπάρχει καί μιά ήθική πού εἶναι φαρισαϊκή. Δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι ἐκτελοῦν ὅλα τά ἐξωτερικά ἔργα –νηστεία, ἐγκράτεια– ἀλλά ὁ ἐσωτερικός τους κόσμος εἶναι ἀμεταμόρφωτος.

«Ἐπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι εἶναι ήθικότατοι, ζενίθ ήθικῆς δηλαδή, οἱ ὁποῖοι μπορεῖ νά ἔχουν νεκρώσει τόν ἑαυτόν τους μέ νηστεῖες κλπ. ἀλλά ἔχουν ἕναν φοβερόν νοῦν, φαρισαϊκόν».

Ἡ φαρισαϊκή ήθική κατακρίθηκε ἀπό τόν Χριστό, ὅπως τό βλέπουμε στήν σχετική παραβολή τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται δέν εἶναι μιά ἐξωτερική ήθική ζωή, πού καταντᾶ ήθικολογία, ἀλλά ή μετάνοια ὡς θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου.

«Ἐκεῖνος πού ἀσχολεῖται μέ τήν ήθική, μπορεῖ νά κάνη ὅλα ὅσα λέει ὁ νόμος καί πάλι νά ἔχη πεπωρωμένη συνείδηση, καί ἀντί νά διανύση τόν δρόμο τοῦ Τελώνου, διανύει τόν δρόμο τοῦ Φαρισαίου. Ὅποτε, δέν εἶναι μόνο ή ήθική πού χρειάζεται· εἶναι κάτι παραπάνω ἀπό ήθική δηλαδή, εἶναι καί ή μετάνοια πού χρειάζεται. Καί ή μετάνοια δέν σημαίνει, ἀπλῶς, νά πάω στόν ἐξομολόγο καί νά τοῦ πῶ τί ἔκανα, τά ἀμαρτήματά μου δηλαδή, δέν εἶναι μόνο αὐτό. Ἡ μετάνοια εἶναι καί νά περάσω τήν μετάνοια, νά φθάσω ἀπό κάθαρση στόν φωτισμό. Ἄν δέν φθάσω στόν φωτισμό, δέν εἶμαι ἔτοιμος νά ἀντικρύσω τήν δόξα τοῦ Θεοῦ».

Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ή ὀρθόδοξη θεολογία δέν περιορίζεται σέ μιά φιλοσοφική, θρησκευτική καί κοινωνική ήθική. Δέν εἶναι δυνατόν ὁ προορισμός τοῦ ἀνθρώπου νά περιορίζεται μόνον στήν ήθική.

Σήμερα ταυτίζουν τό βίωμα τῆς θεολογίας μέ τήν ήθική.

Ναί, ἀλλά ή θεολογία δέν εἶναι ήθική.

Τό βίωμα τῆς θεολογίας εἶναι ή νοερά προσευχή καί ή θέωση, ὄχι ή ήθική.

Γιατί ή ὀρθόδοξη θεολογία δέν ἔχει ήθική, ἔχει ἀσκητική.»

Δέν υπάρχει ὀρθόδοξη ἠθική, υπάρχει εἰδωλολατρική ἠθική, ἡ ὁποία δέν εἶναι ἀρετή, καί δέν ἀνήκει στήν Ὁρθοδοξία, ἀνήκει σ' ὅλον τόν κόσμον. Ἐπομένως, τό βίωμα τῆς θεολογίας δέν εἶναι ἡ ἀρετή, ἡ ἠθική, γιατί ἡ ἠθική εἶναι καί τῶν φιλοσόφων, καί γι' αὐτό τό τόνισα καί προχθές ὅτι εἶναι καί τῶν ἀρχαίων ἀκόμα».

Ἡθική ἔχουν καί ἄλλα οὐμανιστικά καί κοινωνιολογικά κινήματα, ὅπως ὁ κομμουνισμός, πού ἐπαγγέλλεται τήν ἰσότητα καί τήν κοινοκτημοσύνη, ἔχει καλύτερη ἠθική ἀπό τόν καπιταλισμό. Ἀλλά καί ἡ ἀθεΐα τοῦ κομμουνισμοῦ δέν διαφέρει ἀπό τήν ἀθεΐα τῶν θρησκευτῶν, ἀκόμη καί μερικῶν Χριστιανῶν. Γιατί ὅταν κανεῖς δέν ἔχη προσωπική γνώση τοῦ Θεοῦ, δέν γνωρίζει τόν Θεό, στήν πραγματικότητα πιστεύει σέ ἕναν ἀνύπαρκτο Θεό, τόν θεό τῆς φαντασίας του.

«Δηλαδή, οἱ κομμουνισταί δέν ἔχουν ἀρετή; Δέν ἔχουν ἠθική; Πῶς δέν ἔχουν ἀρετή; Καί πῶς δέν ἔχουν ἠθική; Σήμερα, πολλές φορές οἱ κομμουνισταί ἔχουν πολύ ἀνωτέρα ἠθική σέ πολλά θέματα ἀπό τούς καπιταλιστάς. Εἶναι γεγονός αὐτό. Οἱ δικές τους ἀντιλήψεις εἶναι ἀνώτερες ἀπό αὐτές τῶν καπιταλιστῶν, σέ πολλά θέματα. Καί ἐδῶ δέν πρέπει νά κρυβόμαστε, δηλαδή. Καλά, δέν μᾶς ἀρέσει, γιατί εἶναι ἄθεοι. Νά τούς βαρέσουμε πάνω στόν ἀθεϊσμό, τό δέχομαι, ἀλλά ἐκεῖ ὅμως πού κάνουν κάτι καλό, δέν μπορούμε νά τούς βαρέσουμε. Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα. Ἀλλά, καί ὅπως ἔχω τονίσει, καί στόν ἀθεϊσμό τους, σέ τί διαφέρουν ἀπό τούς Ὁρθοδόξους; Τό ἔχω τονίσει καί αὐτό.

Γιατί ὁ λόγος πού εἶναι ἄθεοι εἶναι ἀκριβῶς ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἡ Ὁρθοδοξία ἰσχυρίζετο μέχρι σήμερα ἢ μέχρι χθές ἢ προχθές, ὅτι οἱ θεοί τῶν ἄλλων θρησκευτῶν δέν υπάρχουν, οἱ θεοί τῶν ἄλλων θρησκευτῶν δέν υπάρχουν. Γιατί; Διαβάστε ὁποιοδήποτε κομμουνιστικό βιβλίο θέλετε. Καί νά δῆτε ἐκεῖ ωραιότατα ἀνεπτυγμένα ἐπιχειρήματα, γιατί δέν υπάρχουν οἱ θεοί τῶν διαφόρων θρησκευτῶν. Ἀλλά ὅμως ἐκεῖ, στήν ἐπιχειρηματολογία τους, δέν συμπεριλαμβάνεται καί ὁ Θεός τῆς Ὁρθοδοξίας.

Γιατί; Διότι δέν γνωρίζουν τόν Θεό τῆς Ὁρθόδοξης. Διότι οἱ Ὁρθόδοξοι δέν πιστεύουν στόν Θεό γιά τούς ἰδίους λόγους πού πιστεύουν οἱ ἄλλοι στίς φαντασιώσεις τους».

Δυστυχῶς, καί στήν Ἑλλάδα συνδέθηκε ἡ Ὁρθοδοξία μέ μιά «ἠθική θρησκεία».

«Ἡ σημερινή Ὁρθοδοξία στήν Ἑλλάδα ἔχει ταυτισθῆ μέ ἕνα ἠθικό σύστημα. Γι' αὐτό ἀρέσει πολύ καί ἡ φιλοσοφία. Διότι ἡ φιλοσοφία, τό πολύ πολύ πού μποροῦσε νά κάνη εἶναι νά μᾶς δώση ὀρισμένα ἠθικά συστήματα εἴτε εἶναι πλατωνικά εἴτε στωϊκά κ.ο.κ.».

Καί ὅταν ἔγινε ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση, ἀπεφάσισαν οἱ ἐθνοπατέρες μας, μέ ἀρχηγό τόν Ἀδαμάντιο Κοραῆ, νά καταργήσουν τήν Ὁρθοδοξία ἀπό ἀσκητική θρησκεία πού ἦταν μέχρι τότε καί νά τήν κάνουν μιά «ἠθική θρησκεία», πού νά εἶναι ωραία γιά τήν μεσαία τάξη τῶν μπουρζουά τοῦ Παρισιοῦ, νά βοηθή τήν ἀστυνομία νά κάνη καλούς πολίτες. Αὐτό ἦταν. Τό πρόβλημα, λοιπόν, δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ ἠθική πού μπορεῖ νά βρῆ κανείς καί σέ ἄλλα θρησκευτικά, φιλοσοφικά καί κοινωνικά συστήματα, ἀλλά ἡ ἀσκητική πού ὀδηγεῖ στήν ἀληθινή θεολογία καί ἐμπνέεται ἀπό αὐτήν. Γιά τήν διαφορά μεταξύ ἠθικῆς καί ἀσκητικῆς θά λεχθοῦν τά ἀπαραίτητα σέ μιά ἐπομένη ἐνότητα.

β. Χριστιανική ἠθική.

Ὅπως ὅλα τά φιλοσοφικά καί θρησκευτικά συστήματα, ἔτσι καί ὁ Χριστιανισμός, πού ἀποκαλύφθηκε ἀπό τόν Χριστό, ἔχει τήν δική του πρακτική ἐφαρμογή τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως. Βέβαια, ἡ λέξη Χριστιανός ἀποδίδεται σέ ὅλες τίς Ὁμολογίες.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διατηρεῖ τήν ἀποκαλυφθεῖσα ἀλήθεια, γι' αὐτό καί θεωρεῖται ὡς ἡ ἱστορική Ἐκκλησία, εἶναι ἡ Ὁρθόδοξη Καθολική Ἐκκλησία, ἐνῶ οἱ ἄλλες χριστιανικές Ὁμολογίες ἔχουν διαφοροποιηθῆ στό δόγμα καί τήν ἠθική. Ἐνῶ στήν ὀρθόδοξη διδασκαλία, ὅπως θά δοῦμε πιο κάτω, ἡ λεγομένη ἠθική συνίσταται στήν ἀσκητική, στίς ἄλλες Ὁμολογίες ἡ ἠθική ἔγινε ἐξωτερική, μιά ἠθικολογία. Ἔτσι, γίνεται λόγος γιά χριστιανική ἠθική. Ἡ δυτική χριστιανική μεταφυσική στηρίχθηκε στόν Ἀριστοτέλη, πού ἔκανε λόγο γιά ἀρετές, ὅποτε στήν Δύση ἀναπτύχθηκε ἡ χριστιανική ἠθική, ἐντελῶς διαφορετικά ἀπό αὐτό πού ὑπάρχει στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅπως τήν συναντᾶμε στήν Ἁγία Γραφή καί τά κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

«Οἱ Φράγκοι θεολόγοι εἶχαν ἀκολουθήσει τόσο πολύ τόν Ἀριστοτέλη, πού ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀριστοτέλη περί ἀρετῶν ἔγινε ἡ ἠθική τῆς

Παπικῆς Ἐκκλησίας, καί ἐν συνεχείᾳ πολλῶν προτεσταντικῶν παραδόσεων. Δηλαδή καταργήθηκε ἡ ὀρθόδοξη ἀσκητική στούς Φράγκους κι ἀντικαταστάθηκε ἀπό ἠθικολογία, ἀπό ἠθική. Ὅποτε, τό ἔργο τῆς θείας Χάριτος εἶναι συνεχῶς νά βοηθῆ τόν ἄνθρωπο νά γίνῃ ἐνάρετος, νά ἀποκτήσῃ τίς ἀρετές, ὅπως τίς δίδασκαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι.

Γι' αὐτόν τόν λόγο, ἰδρύθηκε στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἡ ἔδρα τῆς δογματικῆς καί τῆς ἠθικῆς, ὁ ἴδιος ὁ καθηγητής πού δίδασκε δογματική ἦταν ὑποχρεωμένος νά διδάξῃ καί τήν ἠθική. Γιατί; Διότι ὁ Θωμᾶς ὁ Ἀκινάτης, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος δογματολόγος τῆς δυτικῆς παραδόσεως ὅλων τῶν αἰώνων τῆς φραγκιάς, διδάσκει μέσα στό *Summa Theologica* καί τήν δογματική καί τήν ἠθική, καί εἶναι ἠθική, ἠθικολογία πού τώρα ἔχει ἀποκηρυχθῆ ἀπό ὅλη τήν Εὐρώπη. Κανένας σήμερα μοντέρνος ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά παραδεχθῆ αὐτήν τήν ἠθική κάποιου θεολόγου τῆς Δύσεως ἢ φιλοσόφου. Γιατί; Διότι ὅλα τά θεμέλια τῆς ἠθικῆς ἔχουν γκρεμιστεῖ, γι' αὐτό ὑπάρχει καί ὁ χιπισμός στήν Εὐρώπη καί τήν Ἀμερική».

Ἡ ἠθικολογία αὐτή ἐπήρעה καί τόν δυτικό μοναχισμό, ἀλλά καί ὅλη τήν χριστιανική ζωή.

«Στήν φραγκική παράδοση δέν μπορεῖ ποτέ νά γίνῃ καλόγρια μιά πού διετέλεσε πόρνη, ἄς ποῦμε. Αὐτό εἶναι μιά περίεργη ἀταξία.»

Καί, ἴσως, θά ἔπρεπε κανείς νά κάνῃ καί μιά διατριβή νά δῆ καί τά θεολογικά πλαίσια αὐτῆς τῆς διαφορᾶς στήν παράδοσή μας. Στήν δυτική παράδοση ὑπάρχει πάρα πολλή ἠθικολογία, διότι ἔχουν ἐπηρεασθῆ πολύ ἀπό τούς ἀρχαίους Ἕλληνας φιλοσόφους, ἀφοῦ οἱ κακοί δαίμονες τῆς σχολαστικῆς θεολογίας εἶναι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι. Καί ἐπειδή εἶχαν δελεασθῆ ἀπ' αὐτούς, γι' αὐτό καί βρῆκαν τόν μπελά τους οἱ καημένοι οἱ Φράγκοι».

Φυσικά, καί ἐδῶ ἰσχύει ὅ,τι ἀναφέρθηκε προηγουμένως, ὅτι δηλαδή, ἀφοῦ στήν Δύση, κατά τήν διάρκεια τοῦ Διαφωτισμοῦ, κατέρρευσε ἡ μεταφυσική, ἦταν ἐπόμενο νά καταρρεύσῃ καί ἡ ἠθική πού στηριζόταν στήν μεταφυσική.

«Στήν φραγκική παράδοση ἡ μεταφυσική ἀπετέλεσε τήν σπονδυλική στήλη τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας ἀπό τό ἓνα μέρος, τοῦ νόμου καί τῆς ἠθικῆς ἀπό τό ἄλλο. Ἡ ἰδέα περί ἀληθείας, περί νόμου, περί ἠθικῆς βασίστηκε στήν μεταφυσική. Ὅποτε, ἐφ' ὅσον γκρεμίστηκε ἡ μεταφυσική, ἄρχισε νά γκρεμίζεται μέ τούς φιλοσόφους τοῦ 18ου αἰῶνος καί ἡ χριστιανική ἠθική.

Καί ολοκληρώθηκε τό γκρέμισμα μέ τήν εμφάνιση τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως τοῦ Δαρβίνου. Ἀλλά καί μέ τήν νεωτέρα ἀστρονομία, κυρίως ἀπό τίς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος, ἡ μεταφυσική πλέον γκρεμίστηκε καί δέν ὑπάρχει κανένας σοβαρός ἄνθρωπος νά παραδέχεται τήν μεταφυσική».

Σημαντικό ρόλο στήν διαμόρφωση τῆς ἠθικολογίας στήν Δύση καί τῆς ἠθικῆς διαδραμάτισαν οἱ ἀπόψεις τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

«Στήν αὐγουστίνεια παράδοση ἐμφανίσθηκε ἡ ἁμαρτία ὑπό μία ἠθική μορφή, ἐνῶ στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχει μορφή ἀρρώστιας καί ἐμφανίζεται ἡ ἐξάλειψη τῆς ἁμαρτίας μέ μορφή θεραπείας. Ὅποτε ἔχουμε ἀρρώστεια καί ἔχουμε θεραπεία».

Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, δέν γνώριζε τήν ὀρθόδοξη ἀσκητική παράδοση, ὅπως ἐκφράζεται ἀπό τήν νηπτική θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

«Ὁ Αὐγουστίνος δέν ἔχει ἰδέα περί νοεῶς προσευχῆς, καρδίας, νοός κλπ., καί ἔχει μιά ἠθική ἀντίληψη περί τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά μέ διαφοροποίηση ὅτι ὁ ἄνθρωπος γιά νά κάνη καλά ἔργα, δέν μπορεῖ χωρίς τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή, μιά παραλλαγή τῆς πατερικῆς διδασκαλίας ὅτι ὁ ἄνθρωπος μόνο ὅταν ἔχη νοερά εὐχή καί γίνει ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μπορεῖ νά κάνη τά ἔργα σωστά, διότι ἔχει ἀγάπη, ἡ ὁποία "οὐ ζητεῖ τά ἑαυτῆς" καί ἐξελίσσεται στήν ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπη καί ἐπομένως κάνει σωστά τά ἔργα του. Γι' αὐτό καί τά ἔργα τοῦ Φαρισαίου εἶναι ἀπαράδεκτα στόν Θεό, διότι εἶναι ἠθικά ἔργα. Δέν εἶναι ἔργα πού προέρχονται ἀπό τήν ἀνιδιοτέλεια».

Στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει χριστιανική ἠθική, ὅπως τήν συναντᾶμε στήν δυτική θεολογία. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἦταν πνευματικοί ἰατροί, πού θεράπευαν τούς ἀνθρώπους. Στά συγγράμματά τους συναντᾶμε μιά ἰατρική προοπτική.

«Οἱ Πνευματικοί Πατέρες εἶναι γιατροί, δέν εἶναι ἠθικοπατέρες, δέν εἶναι γιά νά φυλάξουν τήν ἠθική τῶν ἀνθρώπων ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, γιά νά ἔχουμε καλύτερους Ἕλληνας. Δέν εἶναι αὐτός ὁ σκοπός τῆς ὀρθοδόξου πνευματικῆς ζωῆς. Γι' αὐτό καί τονίζω στούς φοιτητές ὅτι δέν ὑπάρχει ὀρθόδοξη ἠθική, δέν ὑπάρχει γιά μᾶς χριστιανική ἠθική. Τό γεγονός ὅτι ἰδρύσαμε ἔδρες χριστιανικῆς ἠθικῆς, εἶναι μιά ἀπόδειξη πόσο μακριά φύγαμε ἀπό τήν Ὀρθοδοξία».

Σέ κάποια ἱστορική φάση μεταφέρθηκε καί στήν Ἑλλάδα ἡ χριστιανική δυτική ἠθική, ἡ ὁποία ἀντικατέστησε τήν ὀρθόδοξη ἀσκητική.

Αυτή ἡ ἐκκοσμικευμένη ἠθική διδασκόταν παλαιότερα στίς Θεολογικές Σχολές

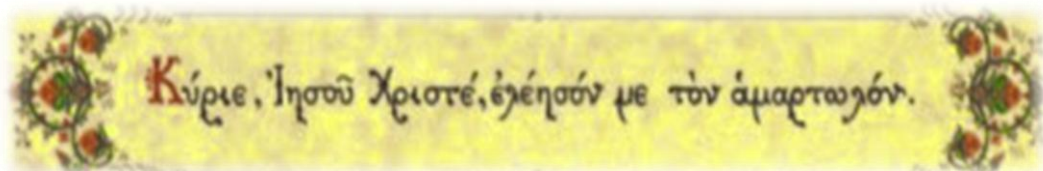
«Μέ τήν νεοελληνική Θεολογία στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν πού τά ξέρανε οἱ καθηγητές αὐτοί πού σπουδάσανε στήν Ρωσία, Γερμανία – αὐτοί ἦσαν οἱ πλέον μορφωμένοι θεολόγοι, ξέρανε καλύτερα ἀπ' αὐτούς τούς ἀγράμματος– καί ἀπό τήν ἔδρα τους τί μᾶς δίδαξαν; Χριστιανική ἠθική καί μιά Θεολογία χωρίς κάθαρση, φωτισμό καί θέωση. Καί ἀντικατέστησαν τήν κάθαρση, φωτισμό, θέωση μέ τί; Ἡ κάθαρση ἔγινε ἀπαλλαγή ἀπό ἠθικά παραπτώματα, ἀπό ἠθικῆς ἀπόψεως».

γ. Ἡ ὀρθόδοξη ἠθική ὡς ἀσκητική.

Σέ ἀντίθεση μέ τόν δυτικό Χριστιανισμό, στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέν γίνεται λόγος γιά μιά αὐτόνομη ἠθική, γιά μιά ἠθικολογία, πού συνδέεται μέ μιά ἐξωτερική βελτίωση τῆς ζωῆς, ἀλλά κυρίως γιά ἀσκητική.

«Κατ' ἀρχάς, ὅπως προαναφέρθηκε, ἡ λεγόμενη ἠθική συνδέεται μέ τήν δογματική, δέν στηρίζεται δηλαδή σέ φιλοσοφικές καί μεταφυσικές ιδέες, ἀλλά στίς ἀποκαλυφθεῖσες ἀλήθειες. Ἐδῶ φαίνεται σαφῶς, ὅτι ἐξ ἐπόψεως ἀνθρωπολογικῆς δομῆς ὅτι ὑπάρχει μιά εἰδική ἀντίληψη τῆς λειτουργίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητας πού βέβαια ἔχει ἕναν χαρακτήρα πού ὁμοιάζει μέ τήν ἠθική, ἀλλά δέν εἶναι καθόλου ἠθική, διότι εἶναι ἀσκητική».

Διαβάζοντας τά πατερικά κείμενα, διακρίνουμε καθαρά ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέν δέχονταν τήν ἠθική, ὅπως νοεῖται σήμερα. Ὅταν χρησιμοποιοῦσαν αὐτόν τόν ὄρο στά συγγράμματά τους, τά λεγόμενα ἀσκητικά, στήν πραγματικότητα ἐννοοῦσαν τήν ἀσκητική.

Ἦδιναν μεγάλη σημασία στόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, πού διαφοροποιεῖται ἀπό τήν λογική καί εἶναι ὁ ὀφθαλμός τῆς ψυχῆς.

«Οἱ Πατέρες δέν δέχονται ἠθική, δέν ὑπάρχει ἠθική στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Δέν ἐννοῶ ὅτι οἱ Πατέρες διδάσκουν τήν ἀνηθικότητα, ἀλλά αὐτό πού σήμερα λέμε ἠθική, στούς Πατέρες λέγεται ἀσκητική. Λοιπόν, γιά τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχουν δύο εἰδῶν ἀνθρω-

ποι: **Εἶναι ἄνθρωποι πού ἔχουν ἐσκοτισμένον τόν νοῦν** καί, ἐπειδή ἔχουν ἐσκοτισμένον τόν νοῦν, ἔχουν τήν ὄψη ἀνήθικων ἀνθρώπων, αὐτό πού λέμε σήμερα εἶναι κακοί ἄνθρωποι, ἀνήθικοι ἄνθρωποι· ἀλλά οἱ Πατέρες τό ἐννοοῦν ὡς σκοτασμό τοῦ νοός. **Καί εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν φωτισμό νοός».**

«Ἐπομένως, τό κέντρο τῆς ἀσκητικῆς εἶναι ὁ φωτισμένος ἢ ἐσκοτισμένος νοῦς καί ὄχι ἀπλῶς μιᾶ ἐξωτερική συμπεριφορά τοῦ ἀνθρώπου.»

Καί ποιός εἶναι ὁ σκοπός τῆς ἀσκητικῆς; Ὁ σκοπός τῆς ἀσκητικῆς εἶναι ἀπλούστατος. Διαβάστε ὅλα τά τροπάρια, διαβάστε τήν ἀκολουθία τοῦ Βαπτίσματος, διαβάστε τά τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας, τήν Μεγάλη Ἑβδομάδα, ὅλη τήν περίοδο ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Πεντηκοστή, διαβάστε ὅλα τά λειτουργικά βιβλία προσεκτικά.».

Ποιός εἶναι ὁ σκοπός; Ὁ σκοπός εἶναι ἡ κάθαρση καί ὁ φωτισμός τοῦ νοός.

«Καί κάτι ἄλλο. Ὁ Χριστιανισμός ὑπάρχει μέ μοναδικό σκοπό νά περνᾷ τούς ἀνθρώπους ἀπό τήν κάθαρση καί νά τούς ὀδηγή στόν φωτισμό. Ὑπάρχει κανένας ἄλλος σκοπός τοῦ Βαπτίσματος; Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός. Δέν ὑπάρχει ἄλλος σκοπός».

Κάθε ἠθικό σύστημα ἔχει διαφορετικά κριτήρια πού καθορίζουν τό ἠθικό καί τό ἀνήθικο. Στήν Ὁρθοδοξία συμβαίνει κάτι διαφορετικό. «Δέν μπορείς νά βασίσης ἕνα ἠθικό σύστημα σέ αὐτό, ὅτι δηλαδή αὐτό εἶναι ἠθικό καί αὐτό εἶναι ἀνήθικο. Δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν ἠθική ἀπό αὐτῆς τῆς ἀπόψεως. Ὁρθόδοξη ἠθική δέν ὑπάρχει, ὑπάρχει μόνον ἀσκητική».

Τά κριτήρια στήν ὀρθόδοξη παράδοση εἶναι ἀσκητικά. Ἔτσι δικαιολογοῦνται οἱ ξαφνικές ἀλλαγές πορνῶν καί τελωνῶν. Στήν ἀκολουθία τῆς Μ. Τρίτης λέγεται γιά τήν πόρνη γυναίκα: «Ἡ πρόν ἄσωτος γυνή ἐξαίφνης σώφρων ὤφθη, μισήσασα τά ἔργα τῆς αἰσχροῦς ἀμαρτίας». Πρόκειται γιά ἀλλαγὴ πού γίνεται μέ τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ὑπάρχει, ἄς ποῦμε, μιᾶ αἴσθησις ἱστορική μέσα στήν παράδοσή μας, ἡ ὁποία δέν βασίζεται πάνω σέ ἠθικά κριτήρια, ἀλλά βασίζεται σέ ἀσκητικά κριτήρια

«Διότι, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μπορεῖ νά εἶναι βουλιαγμένος, ἄς ποῦμε, μέσα σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τήν ἀμαρτία κλπ., ἄξαφνα, μέ μιᾶ ἀλλαγὴ, γίνεται ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας.».

«Ἐχομε τέτοια παραδείγματα ἀρκετά στήν Ὁρθοδοξία. Ἐδῶ γιά νά δῆ κανεῖς μιᾶ διαφορά βλέπει ὅτι στήν δική μας Ἐκκλησία μπορεῖ μιᾶ

πόρνη νά γίνει καλόγρια σ' ἐμᾶς, δηλαδή, καί μάλιστα κι εὐπρόσδεκτη κιόλας».

Ἄλλωστε, καί αὐτή ἡ πτώση τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι ἠθική, ἀλλά πραγματική, πού συνετέλεσε στήν διαφθορά ὅλου τοῦ ἀνθρώπου, ἐπηρέασε ἀκόμη καί τήν κτίση. Ἡ πτώση ἐκφράζεται ὡς σκοτασμός τοῦ νοῦ, ὡς στέρση «τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. γ', 23).

Πολλοί ἐννοοῦν τήν πτώση σήμερα ὡς ἠθική πτώση, ἐνῶ ὅταν μιλάη ὁ Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος γιά πτώση δέν ἐννοεῖ ἠθική πτώση, διότι δέν ἔχει ἠθική ὁ Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος.

Ὁ Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος εἶναι ἀσκητής. Διδάσκει ἀσκητική κι ὄχι ἠθική καί σκέφτεται ἀσκητικά καί ὄχι ἠθικά. Ἐννοεῖ ὅτι ἔχουν γίνει τώρα Ἐπίσκοποι ἀνθρωποι πού δέν ἔχουν νοερά προσευχή. Αὐτό ἐννοεῖ.

Γι' αὐτό εἶναι σάν τούς παλαιότερους λαϊκούς, πού δέν εἶχαν ἀκόμα νοερά προσευχή, πού ἦσαν νεοφώτιστοι, ἀλλά ὄχι φωτισμένοι ἀκόμα».

Ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ὁμιλεῖ γιά θέωση καί ὄχι γιά μιά ἠθική.

«Ὁ Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος, λέει, γιά νά γίνη κανεῖς Δεσπότης, ἔπρεπε τήν θεολογία νά τήν κάνη βίωμα. Τώρα τό διαβάζουμε αὐτό καί νομίζουμε ὅτι θέλει νά πῆ ὅτι κάνοντας βίωμα τήν θεολογία, σημαίνει ὅτι γινόμαστε καλά παιδιά. Ὅσοι τά βλέπουν σήμερα αὐτά ταυτίζουν τό βίωμα τῆς θεολογίας μέ τήν ἠθική. Ναί, ἀλλά τό βίωμα δέν εἶναι ἠθική. **Τό βίωμα τῆς θεολογίας εἶναι ἡ νοερά προσευχή καί ἡ θέωση, ὄχι ἡ ἠθική**».

«Ἐπίσης, ὅταν κάνη λόγο ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος γιά τό ὅτι οἱ Κληρικοί ἔχουν ἐκπέσει, δέν ἐννοεῖ ἀπλῶς τά ἠθικά παραπτώματα, ἀλλά ὅτι ἔχασαν αἰσθητῶς τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Δέν ἐννοεῖ ὁ Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ὅτι οἱ παπάδες καί οἱ δεσποτάδες ἔχουν γίνει ἀνήθικοι, παλιάνθρωποι μουντζουρωμένοι κ.ο.κ.» Ἔτσι, ἡ ἠθική δέν χωρίζεται ἀπό τό δόγμα τῆς Ἐκκλησίας καί εἶναι καθαρά ἀσκητική. Γι' αὐτό διαφέρει σαφέστατα ἡ χριστιανική ἠθική, ὅπως ἐπικράτησε στήν Δύση, ἀπό τήν ἀσκητική.

«Κανένας ἀπό τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας δέν ἦταν φιλόσοφος καί ὁ τρόπος τῆς θεολογίας τους ἦταν καθαρά ἀντιορθολογικός, δηλαδή νοερά προσευχή κλπ. Ἡ ἄσκηση δέν ἦταν ἠθική.»

Ἦναι διαφορά μεγάλη μεταξύ ἠθικῆς καί ἀσκητικῆς. Δέν εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Διότι ἡ ἄσκηση εἶναι θεραπευτική, ἐνῶ ἡ ἠθική δέν βοη-

θᾶ σέ τίποτα. Ἡ ἠθική ὀδηγεῖ στήν κόλαση στό τέλος - τέλος. Δέν ἔννοῶ, νά εἶναι κανεῖς ἀνήθικος, ὄχι ὑπό αὐτή τήν ἔννοια.

Ἡ ὀρθόδοξη ἠθική εἶναι ἀσκητική, ἀλλά δέν ἔχει τά θεμέλια τῆς φιλοσοφίας. Δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν φιλοσοφική ἠθική. Οὔτε μέ τήν θρησκευτική ἠθική τῶν δυτικῶν Χριστιανῶν, σχολαστικῶν, προτεσταντῶν κλπ. Καμμιά σχέση μέ αὐτό τό φαινόμενο.

«Στήν Ὄρθοδοξία, ὁ χειρότερος ἄνθρωπος μπορεῖ νά καθαρισθῆ καί νά φθάσῃ στήν φώτιση».

Πηγή: Εμπειρική δογματική της Ορθόδοξου Καθολικής Εκκλησίας. Κατά τις προφορικές παραδόσεις του π. Ιωάννου Ρωμανίδα † (Μητρ. Ναυπάκτου Ἱεροθέου) Επεξεργασία κειμένου: Δημήτρης Ρόδης για pneumatoskoinwnia.blogspot.gr

Πηγή : <http://aktines.blogspot.com>.